

**Een Aanvullend Archeologisch Onderzoek (AAO)
aan de parkeerplaats tussen de Jesuitenstraat en
de Lindanusstraat te Roermond**

Gerard Tichelman

Met een bijdrage van

Sebastiaan Ostkamp

Colofon

ADC Rapport 181

Een Aanvullend Archeologisch Onderzoek (AAO)
aan de parkeerplaats tussen de Jesuitenstraat
en de Lindanusstraat te Roermond

Auteur: G. Tichelman
Met een bijdrage van: S. Ostkamp
In opdracht van: Woningstichting Roermond
Basisontwerp: 1 Nacht IJs (Hans Blom) Amersfoort
Foto's en tekeningen: ADC, tenzij anders vermeld

© ADC, Bunschoten, mei 2003

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Het ADC aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
dr. A.A.A. Verhoeven

ISBN 90-5874-16-99

Archeologisch Diensten Centrum
Tel 033-299 81 81
Energieweg 14
3751 LT Bunschoten
Fax 033-299 81 80
Pb 112 3750 GC Bunschoten
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Vooronderzoek	6
3	Doelstelling	9
4	Methode	10
5	Resultaten	12
	5.1 Sporen en structuren	12
	5.2 Samenvatting sporen en structuren	23
	5.3 Vondstmateriaal	24
6	Conclusie, waardestelling en aanbeveling	26
	Literatuur	28
	Afbeeldingen	29

Afb. 1

1 Inleiding

De Woningstichting Roermond (WSR) en Bouwontwikkeling Jongen willen een nieuwbouwproject realiseren in de oude binnenstad van de gemeente Roermond (afb. 1). Het project schept naast nieuwe woonruimte ook extra parkeergelegenheid in de vorm van een parkeergarage. Het plangebied is ca. 2990 m² groot en ligt tussen de Jesuitenstraat in het westen en de Lindanusstraat in het oosten. Het gebied was vanaf de 15^e eeuw in gebruik als kloostertuin van het direct ten noorden liggende Jezuïetenklooster, waarvan ook nu nog delen bewaard zijn.

Gezien de locatie in de oude binnenstad van Roermond is het hoogstwaarschijnlijk dat bij de aanleg van de parkeergarage archeologische resten in de ondergrond verstoord zullen worden.

De Woningstichting Roermond heeft in 2000 een historisch onderzoek naar het terrein laten doen, uitgevoerd door het Monumentenhuis Limburg (in samenwerking met het archeologisch adviesbureau RAAP), waarin de historische waarde van het gebied wordt verwoord.¹ Het rapport kan echter geen antwoord geven op de vraag wat nu precies in de ondergrond aanwezig is, zodat geen archeologische waarde bepaald kan worden. Voor een beantwoording op deze vragen is in 2001 het Archeologisch Diensten Centrum (ADC) door Woningstichting Roermond en Bouwontwikkeling Jongen gevraagd het plangebied middels een Aanvullend Archeologisch Onderzoek (AAO) te onderzoeken. Het doel van het onderzoek is inzicht te verschaffen in de waarde en de omvang van de archeologische resten.

Het ADC heeft dit onderzoek uitgevoerd aan de hand een Programma van Eisen van het Bevoegd Gezag, de resultaten van het vooronderzoek door het Monumentenhuis Limburg en de gegevens van archeologievrijwilligers van de stichting RURA.²

Het veldwerk vond plaats tussen 27 januari en 5 februari 2003 en werd uitgevoerd door G. Tichelman (projectleider), D. Gerrets, A. Schutte (beide veldarcheoloog) en S. De Reu (veldtechnicus). De uitwerking vond plaats tussen 6 februari en 6 maart 2003.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE VINDPLAATS:

Provincie:	Limburg
Gemeente:	Roermond
Toponiem:	Jesuitenstraat
Periode:	Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd
ROB-onderzoekmeldingsnummer:	3774
Centrum coördinaat:	196.996/ 356.415
ROB-gemeentecode:	ROED-03
Kaartblad:	58 D
ADC projectnummer:	3472000

1. Publicaties Monumentenhuis Limburg 2000-211, Roermond 2000.
 2. PvE nummer 01.024; auteur J. van Doesburg. Opgesteld door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek op 16-03-01.

2 Vooronderzoek

Historische gegevens

Roermond is waarschijnlijk op de rechteroever van de Roer ontstaan in de vroege 12^e eeuw, de eerste vermelding van Roermond gaat in ieder geval terug tot 1130.³ Oorspronkelijk lag hier een heuvel die boven het lage terras van de Maas uitstak, de 'Buitenop', waarop een versterking zou zijn gebouwd. Helaas is deze 'Buitenop' -uit tactische overwegingen- al in de 14^e eeuw afgegraven. In 1183 is er sprake van een versterking die toebehoorde aan de hertogen van Limburg, maar al vrij snel daarna valt Roermond onder de graven van Gelre. Tegen de versterking van de voogd ontstond bewoning die al eind 12^e eeuw planmatig is uitgebreid. In 1213 wordt Roermond geheel verwoest door Rooms-Koning Otto IV, pretendent voor de Duitse keizerstroom. Daarna wordt de stad weer snel opgebouwd en verder uitgelegd.

Waarschijnlijk behoort ook het onderzoeksgebied tot deze nieuwe uitleg uit de 13e eeuw.⁴ In de eerste helft van de 14e eeuw worden voor het eerst stadspoorten genoemd, zodat van een omwalling kan worden uitgegaan. Het is onbekend wanneer de stadsmuur is gebouwd, maar deze wordt afgebeeld op de kaart van Jacob van Deventer (ca. 1550), waarmee een *terminus ante quem* bestaat. Eén melding lijkt zelfs terug te gaan tot 1279.⁵

In 1438 schenkt Johannes de Lovanio (Johan van Leuven) het zogenaamde lombardenhuis aan de Lombardenstraat (de huidige Jesuitenstraat) aan de reguliere kanunniken van de congregatie Wildesheim en ontstaat hier het klooster van de heilige Hieronymus, dat in 1444 officieel in gebruik wordt genomen.⁶ Voor klooster, kerk en tuinen was meer grond benodigd, zodat nog eens 10 woningen werden aangekocht.

Op de kaart van Jacob van Deventer (ca. 1550) lijkt het terrein alleen ten zuiden van de kloosterkerk, achter het huidige Christoffelhuis, niet bebouwd te zijn. Het is echter mogelijk dat Van Deventer het huizenblok schematisch heeft opgevuld en hier niet de daadwerkelijke toestand weergeeft.

In de stadsbrand van 1554 hebben het klooster en de omliggende huizen zwaar te leiden gehad en duurt het enkele jaren voor dat de schade hersteld is. In 1608 is het nieuwe bisschoppelijke paleis klaar en wordt het klooster aan de Jezuïeten geschonken. De Jezuïeten vestigden hier een onderwijscollege dat officieel in 1611 wordt geopend. In de tweede grote stadsbrand van 1665 wordt het klooster opnieuw beschadigd. De kloosterkerk is een jaar later al weer in gebruik, maar de school wordt pas in 1667 hersteld en in 1670 nog eens uitgebreid.

Op de kaart van Janssens uit 1671 (afb. 2) is te zien dat zich een behoorlijke kloostertuin om het Jezuïetenklooster bevindt, dat gezien de kaart van De Bouge uit 1776 ook in het derde kwart van de 18^e eeuw nog zo was. Het klooster zelf echter wordt rond deze tijd opgegeven, waarna Maria Theresia van Oostenrijk het complex in een Keizerlijk-Koninklijk College omdoopt. De kloosterkerk wordt in 1777 gesloopt, maar uit een plattegrond van het geseculariseerde Jezuïetenklooster uit 1803⁷ blijkt dat overige delen van het klooster nog wel bestaan. Een functie als school blijft blijkaar gehandhaafd. Na het Keizerlijk-Koninklijk College volgen de école sécondaire (1808) en na de Franse tijd het nieuwe Koninklijk College (1824) en de Rijks Hogere Burgerschool (1864).

Het terrein tussen de Lindanusstraat en de Jesuitenstraat blijft ook in de 19e en 20e eeuw nog grotendeels onbebouwd. Alleen achter het Christoffelhuis wordt eind jaren dertig een zaal voor toneelvoorstellingen gebouwd, die echter in de jaren zeventig wordt gesloopt.

Ligging van het onderzoeksgebied

Het huidige onderzoeksgebied betreft het direct zuidelijk aangrenzende tuinencomplex van het voormalige klooster. Het terrein wordt aan de Jesuitenstraat begrensd door een nog bestaande tuinmuur van het klooster (hoogte ca. 4,00 m). Aan de Lindanusstraat was de kloostertuin ook door middel van een muur afgesloten, die echter rond 1900 is vervangen door een lagere muur (ca. 1,80 m). In het noorden wordt het terrein begrensd door het CK-theater aan de Jesuitenstraat en de parkeerplaats van de voormalige HBS aan de Lindanusstraat. Hiertussen, tegen de oostkant van het CK-theater, bevindt zich nog een vleugel van het voormalige klooster.

In het zuiden wordt het plangebied begrensd door het gebouw van de Woningstichting Roermond aan de Jesuitenstraat en het Christoffelhuis aan de Lindanusstraat. Tussen deze twee complexen bevindt zich de zuidelijke tuinmuur van het klooster, die eveneens een hoogte van ca. 4,00 m heeft. Het Christoffelhuis en bijbehorend achterterrein behoren niet tot het onderzoeksgebied.

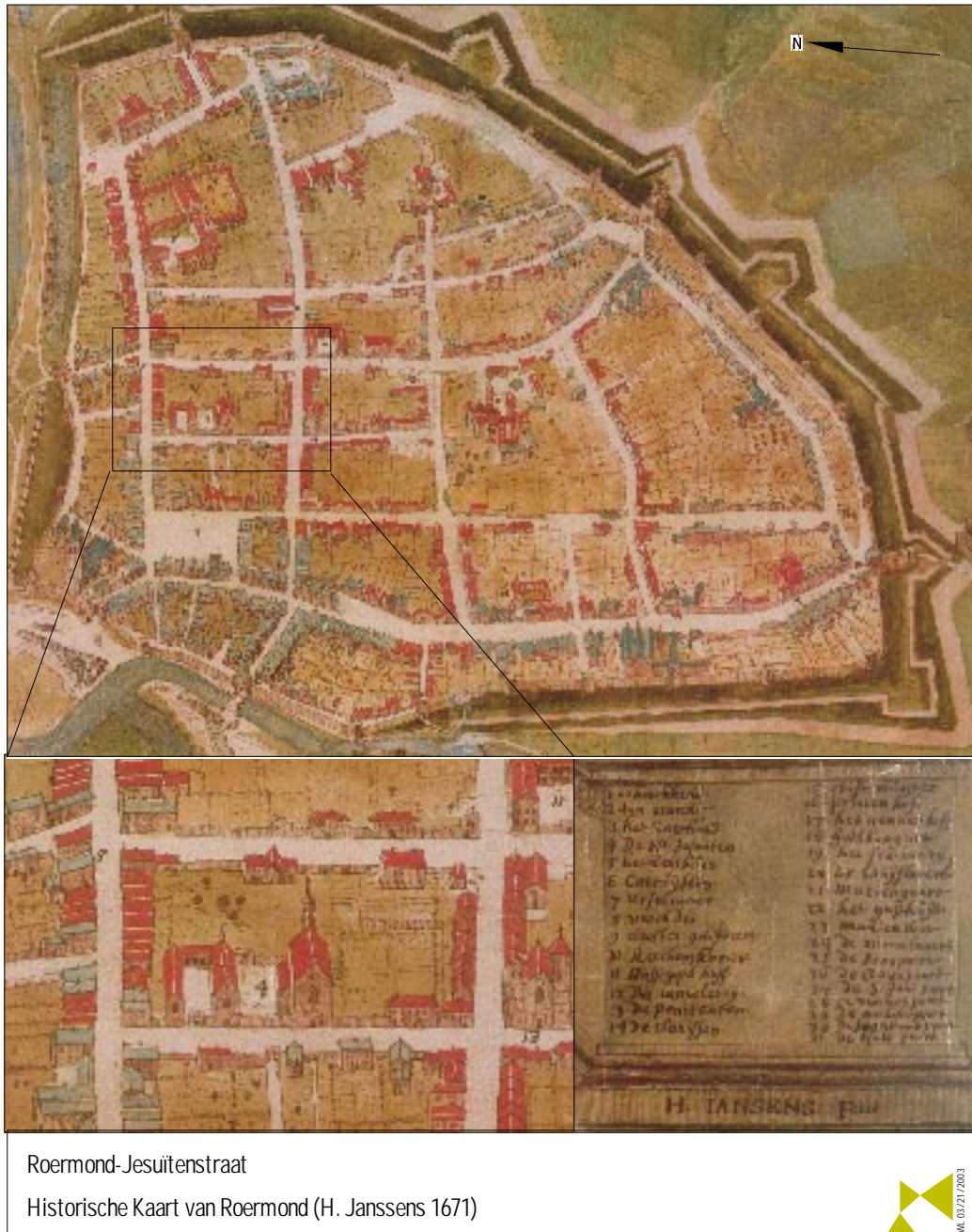
3. Renes 1997, p.315

4. Van Bree & O. Nienhuis 1998, 72-73.

5. In een oorkonde van de investitus van de parochiekerk in Roermond wordt gesproken over een kerk of kapel die "buiten de muur" gebouwd mag worden: Van Bree 1989, 131.

6. Habets, 1872, 311-342.

7. Stichting Monumentenhuis Limburg & RAAP Archeologisch Adviesbureau 2000, 35.

Afb. 2

Archeologische gegevens

In 1987-88 werd een riolering aangelegd, vanaf de Lindanusstraat naar de Jesuitenstraat, waarbij dwars over het onderzoeksgebied een ca. 2 m brede en drie meter diepe sleuf werd aangelegd. Leden van de stichting RURA waren hierbij aanwezig en konden enkele archeologische resten documenteren. Zo werden dicht aan de Lindanusstraat meerdere muren op verschillende diepten aangetroffen. Aangezien sinds de stichting van het klooster (1438) geen nieuwbouw meer heeft plaats gevonden, moet hier op zijn minst bij de dieper gelegen muren met bouwresten van vóór de stichtingsdatum gerekend worden. Op het binnenterrein zijn direct ten zuiden van het aan het CK-theater aansluitende kloosterdeel (= de noordelijke grens van het onderzoeksgebied) enkele waterbekkens gevonden, die zeer waarschijnlijk met de inrichting van de klooster-tuin in verband kunnen worden gebracht.

In 1993 heeft voorafgaand aan de bouw van het CK-theater een opgraving plaatsgevonden op de te bebouwen locatie. Op deze plaats stond de voormalige kloosterkerk van het klooster. De opgraving werd uitgevoerd door de ROB, geassisteerd door leden van de stichting RURA en de assistent van de provinciaal archeoloog.

De opgraving lag direct aan de noord(west)kant van het huidige plangebied. De opgraving leverde naast meerdere graven de goed bewaarde fundamenten van de kloosterkerk uit de 15^e eeuw op. Tijdens de opgraving zijn ook muurresten van woonhuizen uit de tijd van voor de bouw van het klooster gevonden. Deze resten, die ongeveer haaks op de Jesuitenstraat staan, dateren - op grond van het gevonden aardewerk - uit de 14^e en 15^e eeuw.

De leden van de Stichting RURA hebben na afloop van de opgraving nog enkele kuilen met vondstmateriaal uit de 12^e - 13^e eeuw en een ingegraven voorraadpot uit dezelfde periode gevonden.⁸ Opmerkelijk daarbij was de vondst van een kleine ingegraven kelder van ca. 1 x 1 m, die nog tot op een diepte van ca. 0,60- 0,70 m bewaard was en naast Zuid-Limburgs aardewerk (zie § 5.3) ook verbrand graan bevatte.

Verwachtingen

Sinds de 15^e eeuw heeft binnen het onderzoeksgebied geen nieuwbouw meer plaats gevonden. Hierdoor is de kans groot dat weinig bodemverstoring heeft plaatsgevonden. Zowel van het terrein zelf als het direct ten noorden aansluitende gebied zijn gebouwresten bekend uit een tijd van voor de stichting van het klooster. Het ligt dus voor de hand dat sporen van huizen aan zowel de kant van de Jesuitenstraat als aan de kant van de Lindanusstraat aanwezig zijn, maar het is onbekend in welke conserveringstoestand deze resten zich bevinden.

Op het binnenterrein kunnen uit de tijd van het klooster resten van tuinarchitectuur of mogelijk ook graven aanwezig zijn. Daarnaast bevonden zich hier de vroegere achtererven van woonhuizen uit de tijd van voor de kloosterstichting. Dat wil zeggen dat men hier uit deze tijd resten van schuurtjes, afvalkuilen en beerputten kan verwachten.

Tot slot moet men naast deze sporen uit de Late Middeleeuwen (ca. 1050 - 1500) tot de Nieuwe Tijd (ca. 1500 - heden) overal in Roermond rekening houden met sporen uit een ouder verleden. In de directe omgeving van Roermond zijn vindplaatsen bekend uit de Romeinse tijd (15 v. Chr. - 450 na Chr.), de IJzertijd (ca. 800 - 15 v. Chr.), de Bronstijd (ca. 2000 - 800 v. Chr.) en het Neolithicum (ca. 5300 - 2000 v. Chr.).

3 Doelstelling van het onderzoek

Sinds 1999 wordt in de gemeente Roermond een beleid gevolgd, waarin het bodemarchief in de oude binnenstad van Roermond beschermd wordt. Indien bouwwerkzaamheden archeologische resten bedreigen is het doen van archeologisch onderzoek meestal noodzakelijk. Afhankelijk van de waarde van de archeologische resten enerzijds en de aard van de nieuwbouwwerkzaamheden anderzijds kan de gemeente Roermond een beslissing nemen ten aanzien van de uitvoer of aanpassingen van nieuwbouwplannen.

Doel van een Aanvullend Archeologisch Onderzoek (AAO) is in de eerste plaats het verzamelen van aanvullende gegevens ter bepaling van de behoudenswaardigheid van een terrein met archeologische resten.

Deze archeologische behoudenswaardigheid laat zich bepalen uit verschillende criteria. Zo worden eerst de gaafheid van een vindplaats en de conservering van de archeologische resten onderzocht. Vervolgens worden de aard en de omvang van de resten onderzocht. Hierna kunnen t.o.v. de huidige wetenschapsstand de zeldzaamheid, de informatiewaarde en de ensemblewaarde van de locatie bepaald worden. Op grond van deze gegevens kan een beslissing worden genomen ten aanzien van de toekomst van het onderzoeksgebied: (gedeeltelijke) vrijgave, bescherming of nader (definitief) onderzoek. In de tweede plaats dient een AAO gegevens te verzamelen, waarmee de mogelijkheden en kosten voor een duurzaam behoud en/of een definitief archeologisch onderzoek kunnen worden ingeschat.

Vragen die het onderzoek dient te beantwoorden zijn:⁹

- Kan aan de hand van de verticale stratigrafie de ouderdom van dit gedeelte van de stad Roermond worden bepaald?
- Wanneer is het terrein in gebruik genomen en wat was de aard en omvang van de activiteiten?
- Is er sprake van post-middeleeuwse ophogingen?
- Zijn er op het terrein resten van het Jezüitenklooster bewaard gebleven?
- Hoe zag de bebouwing op andere delen van het terrein eruit? Zijn er voorgangers van het Christoffelhuis aanwezig? Komt de huidige rooilijn overeen met die van de Middeleeuwse en latere bebouwing? Hoe zag de bebouwing aan de Jesüitenstraat en Lindanusstraat eruit?
- Zijn er oudere (prehistorische of Romeinse) sporen aanwezig en wat is hun aard, omvang en datering?
- Wat is de conserveringstoestand en gaafheid van de vindplaats?

9. Vragen uit het PVE, zie noot 2.

4 Methode

Om alle vragen goed te kunnen beantwoorden, zijn tijdens het onderzoek drie proefsleuven aangelegd (afb. 3). De ligging van de sleuven was voorgeschreven in het Programma van Eisen (PvE), maar werd gezien de ligging van rioleringen iets aangepast (zie onder). De proefsleuven zijn systematisch verdiept - in drie of vier vlakken - met behulp van een hydraulische kraan op banden. Hierbij zijn de putten steeds kleiner geworden, ter voorkoming van instortingsgevaar. Elk vlak is gefotografeerd en getekend en aangetroffen grondsporen zijn op dateerbaar vondstmateriaal doorzocht en/of uitgespit.

Proefsleuf 1 (20 x 5 m) lag dicht aan en haaks op de Lindanusstraat. De ligging van de sleuf was gericht op resten van bewoning aan de Lindanusstraat uit een tijd van voor het klooster. Hier was oorspronkelijk (in het PvE) een sleuf parallel aan de Lindanusstraat gepland, maar gezien een grote riolering (haaks op de Lindanusstraat) werd hier van afgezien. Gekozen werd om ten noorden van en parallel aan de verstoring van de riool-aanleg te blijven, omdat zich ten zuiden hiervan de enige toegang tot het terrein bevond. De hoogte aan het maaiveld bedraagt hier ca. 25,75- 25,80 m boven NAP. In deze sleuf zijn vier vlakken aangelegd. Na afwerking van vlak 4 (23,60 - 23,75 m NAP) is het noordelijke putprofiel gedocumenteerd.

Proefsleuf 2 (23 x 8,5 m) ligt parallel aan de Jesuitenstraat, ca. 6 m verwijderd van de hier gelegen tuinmuur van het klooster. Met de ligging van deze sleuf is gepoogd informatie te verkrijgen over de bewoningsresten aan de Jesuitenstraat in een tijd voorafgaand aan het klooster.

Het maaiveld bevindt zich hier op een hoogte van ca. 25,40 - 25,50 m. Ook in put 2 zijn vier vlakken aangelegd, met vlak 4 op een hoogte van ca. 23,80 m. In werkput 2 is uiteindelijk het westelijke putprofiel gedocumenteerd.

Proefsleuf 3 (20 x 7,5 m) lag haaks op de Lindanusstraat, op het binnenterrein achter het Christoffelhuis. Het maaiveld bevindt zich hier op 25,40 m in het zuiden en 25,50 m in het noorden. In deze werkput zijn drie vlakken aangelegd, waarvan vlak 3 op een hoogte van ca. 23,90 m lag. In deze werkput is na afwerking van vlak 3 het noordelijke putprofiel gedocumenteerd.

De werkputten zijn uitgezet en ingemeten aan de hand van een lokaal meetsysteem, dat vooraf door de gemeentelijke landmeetkundige dienst vanuit het RD-stelsel was uitgezet.

De uitwerking en rapportage zijn conform de Kwaliteitsnormen Nederlandse Archeologie (KNA) uitgevoerd. Na afloop van het veldwerk zijn de veldtekeningen geïnk en gedigitaliseerd. De vondsten zijn schoongemaakt, gesorteerd (op materiaalcategorie), geteld en gewogen. Het vondstmateriaal is daarna bekeken op bijzonderheden. Alleen het aardewerk is daarbij daadwerkelijk door een aardewerkspecialist gedetermineerd, zodat duidelijke dateringen voor vondsten en daarmee sporen en lagen verkregen konden worden.

Afb. 3

5 Resultaten

5.1 Sporen en structuren

WERKPUT 1, MAAIVELD 25,75 - 25,80 M NAP (AFB. 4)

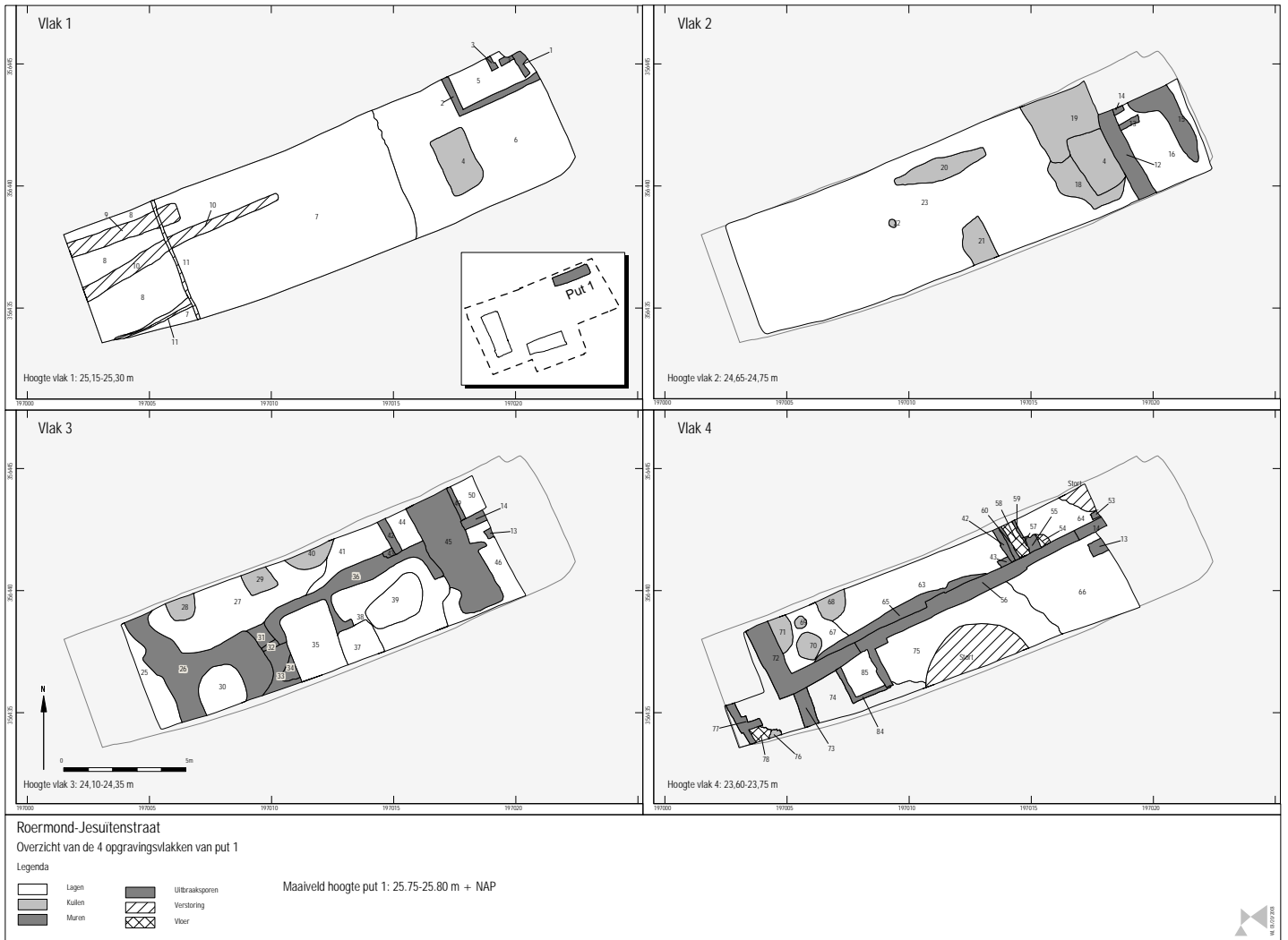
In vlak 1 (25,15-25,30 m NAP) werden in het noordoosten van de put, op ca. 0,30 m onder het maaiveld, twee haaks op elkaar en in verband staande muurtjes aangetroffen (Spoor 2). De muurtjes van baksteen (formaat 25 x 13 x 7,5 cm) zijn één steens dik en slordig gemetseld, met gebroken stenen en naar buiten gelopen specie. De muren, waarschijnlijk uit de 19e of 20e eeuw hebben mogelijk met inrichting van het terrein (tuin/park) van doen. De onderkant van de muurtjes ligt op 24,75 m NAP. Binnenin de ruimte omsloten door spoor 2 zijn ook nog de muurresten sporen 1 en 3 vastgesteld, die uit de respectievelijk noordelijke en oostelijke profielwand komen. Het vlak binnen en buiten spoor 2 bestaat, net als in het uiterste westen van de put, uit donkergrijs tot zwart lemig zand met puinresten (sporen 6 en 8), die scherven uit de 19^e eeuw opleverde. In deze laag is een rechthoekige kuil ingegraven (spoor 4), die metaalvondsten, glas en verbrande leissteen uit de eerste helft van de 20^e eeuw opleverde. In het centrum van de put bestaat het vlak uit geelbruin opgebracht zand, dat het zwarte lemige zand afdekt. In het uiterste westen zijn enkele moderne verstoringen door een rioolsleuf (spoor 10), een sleuf voor een stroomkabel (spoor 9) en rioolbuizen (spoor 11).

In het tweede vlak (24,65 - 24,75 m NAP) werd de gele zandlaag weggenomen en de donkergrijze tot zwarte laag iets verdiept. Onder de donkergrijze tot zwarte laag, die als laatste ophogingslaag begrepen kan worden, kwam een iets lichtere laag tevoorschijn (spoor 23), waarin geen dateerbaar materiaal is aangetroffen. In dit vlak werden enkele grotere puin en/of ondiepe kuilen (sporen 18-22) zichtbaar, die in dit pakket zijn gegraven. Dicht langs en parallel aan muur 2 werd een stukje muur van baksteen gevonden (spoor 14, breedte 0,40 m, baksteenformaat onbekend) en iets verder naar het zuiden en parallel hieraan, muur spoor 13 (breedte 0,40 m, baksteenformaat o.a. 30 x 12 x 6 cm). Beide muren zijn in oostelijke richting uitgebroken, veroorzaakt door uitbraakspoor 15. Dit spoor leverde alleen puin op, geen dateerbaar vondstmateriaal. Haaks op de sporen 13 en 14 staat muur 12, die ongeveer parallel aan de Lindanusstraat loopt op ca. 7 meter van de huidige rooilijn. Het is niet duidelijk of muur 12 met muur 14 en/of muur 13 in verband staat. Deze muur, waarin veel gebroken bakstenen (formaat onbekend) zijn gebruikt, is ca. 70 cm breed. Tegen deze muur (ten westen) bevond zich kuil spoor 4. De dikte van muur 12 zou er op kunnen wijzen dat we met de - dragende - achterwand van een huis te maken hebben, die zich nu op een afstand van ca. 5 meter van de huidige rooilijn (7 meter van de huidige stoeptrand) bevindt. Deze korte afstand doet vermoeden dat, indien muur 12 inderdaad een achterwand is, de oude rooilijn waarschijnlijk verder naar het oosten ligt.

Het derde vlak (24,10 - 24,35 m NAP) is alleen ten westen van muur 12 aangelegd. In dit vlak blijkt het westelijke verloop van de muren 13 en 14 gesloopt te zijn door het uitbraakspoor 45, die vondsten uit de 16^e eeuw opleverde. Stenen van muur spoor 14 zijn afgebroken, waarbij de hoogte van 24,58 m NAP in het oosten naar 24,16 m NAP in het westen zakt. Muur 13 blijkt 2 steenlagen dieper als in het oosten alleen nog uit mergelsteen te bestaan.

Ten westen van het uitbraakspoor 45 loopt in het verlengde van muur 14 het uitbraakspoor 36, die twee maal een haakse bocht naar het zuidelijke putprofiel maakt. Uitbraakspoor 36 leverde helaas geen vondstmateriaal op. Tussen de uitbraak (spoor 36) en de putwand liggen enkele grote grijze verkleuringen, de sporen 35 en 38 en sporen met puin, sporen 37 en 39. Mogelijk wijzen de sporen op een indeling van ruimten, voordat hier gesloopt is. Mogelijk wijzen de vondsten uit het vlak van sporen 35 en 38, op een sloopdatum in de tweede helft van de 17^e eeuw.

Aan de noordkant van het uitbraakspoor 36 bevinden zich de haaks op elkaar staande muren 42 en 43, met baksteenformaat 14x5cm, die koud tegen elkaar staan. Deze muren zijn blijkbaar aangelegd toen de muur van uitbraak 36 (muur 14, zie onder) nog bestond. Dit moet dus voor het einde van de 17^e eeuw zijn, maar zal waarschijnlijk veel eerder zijn geweest (zie datering muur 14 hieronder). De overige sporen uit vlak 3 kunnen begrepen worden als (ophoog)laagjes (sporen 25, 27, 41, 44, 46 en 50), ondiepe kuilen 28, 29 en 40 en uitbraaksporen (sporen 26, 30-34, 49). In geen van deze sporen kon dateerbaar materiaal vastgesteld worden. In het oosten (spoor 46) werd reeds de iets met houtskool vervuilde bruine löss aangetroffen, de eerste ophogingslaag (13^e - 14^e

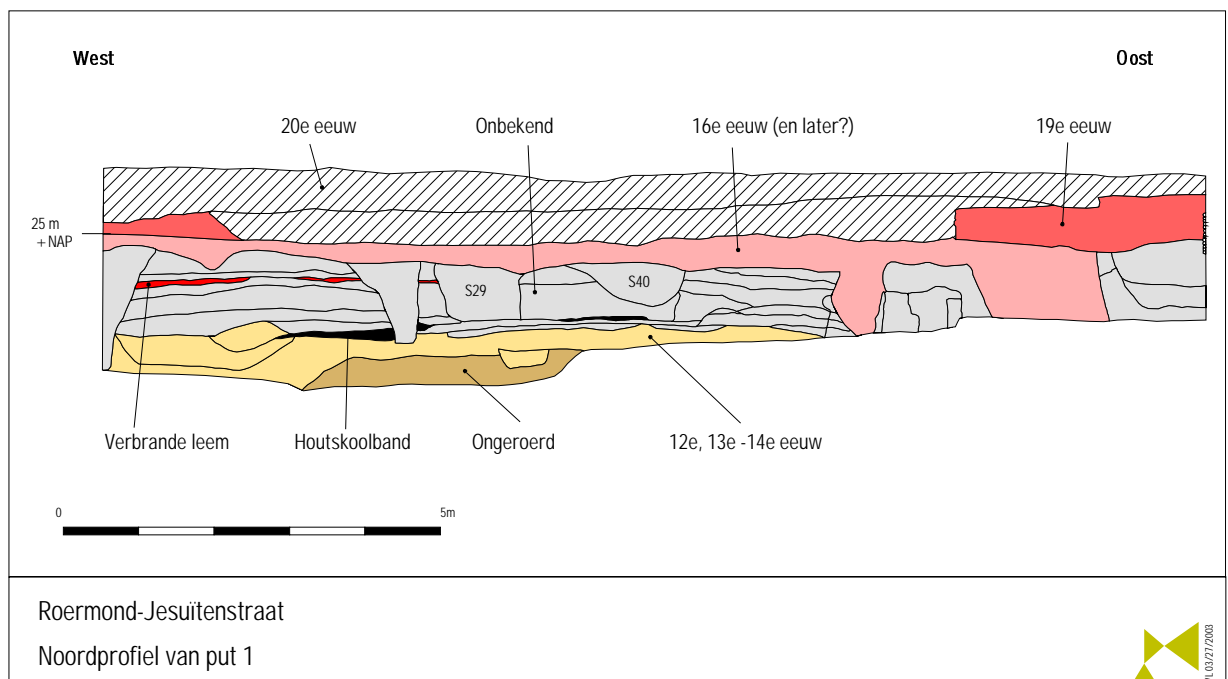

Afb. 4

Afb. 5 Overzicht vlak 4 in put 1.

Afb. 6

eeuw) in dit gedeelte, zoals later in het profiel zou blijken.

In het vierde vlak (afb. 5) kwam de eerste ophogingslaag over een groter gedeelte bloot te liggen (sporen 63 en 66). In dit laatste vlak (23,60 - 23,75 m NAP) stortte een deel van het zuidprofiel in, zodat van het centrale deel in de zuidelijke strook informatie ontbreekt. Onder uitbraaksporen 36 en 45 uit vlak 3 werd het vervolg van muur 14 gevonden. Deze muur, een buitenwand van een gebouw aan de Lindanusstraat, bestaat soms uit baksteen (formaat onbekend) en soms uit mergel. De muur is gezien het vondstmateriaal uit uitbraak 45 in of voor de 16^e eeuw gesloopt. Aangezien sinds de stichting van het klooster (1438) geen gebouwen meer zijn aangelegd, dateert de muur van voor deze datum. De muur loopt door tot ca. 9 meter vanaf spoor 12 en buigt dan haaks af naar de zuidelijke putwand. Een iets breder uitbraakspoor (spoor 72) loopt nog door en maakt vlak voor het westelijk uiteinde van de put een haakse bocht naar het noorden. Mogelijk moet dit verloop met een omheinende muur in verband worden gebracht. Uitbraak 72 snijdt nog een uit mergel bestaande muur (spoor 73). Verder naar het westen is in het talud voor de kraan nog een hoek van een mergelmuur (spoor 77) gevonden, ca. 2,00 m ten westen van spoor 73. Tussen spoor 77 en zuidelijke putwand werd een straat/vloerniveau van rivierkeien (spoor 78) gevonden, op 24,17 m boven NAP. Naast spoor 78 bevindt zich het ondefinieerbare spoor 76 die uit breuksteen bestaat. Door het ontbreken van vondstmateriaal kunnen hier geen dateringen worden bepaald, maar het ligt voor de hand dat ook deze bewoningsresten te verbinden zijn met een tijd van voor de stichting van het klooster.

Uitbraak 84 en vulling 85 wijzen op een rechthoekige (stenen?) put tegen muur 14. De vulling van spoor 85 bevatte opvallend veel houtskool. De sporen 68 en 71 bleken ondiepe kuilen met voornamelijk vondstmateriaal uit de 12^e, 13^e en vroege 14^e eeuw. Sporen 68 en 70 bleken verkleuringen in de ophogingslaag te betreffen, geen kuilen.

Ten oosten van sporen 42/43 werden een vloer (spoor 58), resten van muren (sporen 55, 57 en 58) en een lemen vloer (spoor 54, 23,80 m NAP) gevonden. Spoor 55 blijkt in verband te staan met muur 14, net zoals het vloertje spoor 58. Muur 55, die verder naar het noorden is weggebroken, kan een achterwand van een gebouw zijn, waarvan muur 14 de zuidelijke buitenmuur is. Deze achterwand zou dan op een afstand van ca. 8 m van de huidige rooilijn liggen (10 m van huidige stoeprand). Deze afstand pleit, i.t.t. spoor 12 (zie boven), wel voor een overeenkomstige locatie van oude en huidige rooilijn. Muur 59 is later gebouwd dan 55, zoals ook 42-43 later dan muur 14 gebouwd zijn. We hebben geen vondstmateriaal, die hier op bepaalde dateringen zouden kunnen wijzen, maar het ligt ook hier weer voor de hand dat de resten van voor 1438 dateren.

Het noordprofiel van de put (afb. 6) geeft een beperkt inzicht in de historische opeenvolgingen, de chronologische stratigrafie, van dit terreindeel. Aan de basis van het profiel zien we vanaf ca. 23,40 m NAP de ongeroerde grond bestaande uit een bruine, zandige leem (fluviatiel afgezette löss). Daarna volgt de eerste ophogingslaag, die gezien het vondstmateriaal in de 13e -14e eeuw is ontstaan. Vervolgens komt een niet te doorgronden geheel van laagjes, hier en daar doorbroken door ingravingen (of uitbraken), die van boven worden afgesloten door een veel jongere ophogingslaag. Eén laag was zeer opvallend en bestond uit een dunne band (ca. 10 cm) met verbrande leem. Mogelijk heeft deze laag te maken met één van de twee stadsbranden (1554 en 1665). Indien dit zo is, is het meest voor de hand liggend de brand uit 1554. Toen kon zich hier nog bebouwing aan de Lindanusstraat hebben bevonden, wat de reden zou kunnen zijn dat het brandlaagje niet verder naar het oosten doorloopt.¹⁰ Verder naar beneden, vlak boven de eerste ophogingslaag werd in het centrum van het profiel op een aantal plaatsen ook al een sterke concentratie van houtskool vastgesteld, die op verbranding van hout wijzen. Verdere aanwijzingen op de aard (en datering) ontbreken.

Boven het laagje met verbrande leem komt een pakket dat we in het tweede vlak tegenkwamen, maar daar geen vondsten opleverde. Het lijkt er echter op dat de laag met uitbraakspoor 45 verbonden kan worden, die vondsten uit de 16^e eeuw bevatte. Daarboven bevinden zich de lagen uit de 19^e en 20^e eeuw, zoals deze in vlak 1 zijn vastgesteld.

WERKPUT 2, MAAIVELD OP CA. 25,40 - 25,50 M NAP (AFB. 7)

Vlak 1 (25,00- 25,10 m NAP) domineren donkergrijze tot zwarte lagen met puinrestjes (sporen 5, 8, 17 en 18), die op een ophogingslaag uit de 19^e eeuw wijzen. Moderne of subrecente resten bestonden naast waterafvoer (sporen 3 en 10) en stroom (spoor 4) uit enkele kuilen met puin (sporen 12, 14, 15) en restanten van het opgebrachte geelbruine zand voor de bestrating (spoor 16).

10. Tijdens de tweede stadsbrand 1665 blijkt geen bebouwing aanwezig op dit deel van het terrein (kaart van Janssen 1671). Op de kaart van Jacob van Deventer (ca. 1554) en de kaart van Braun en Hogenberg (ca. 1580/1590) wel.

Ongeveer in het midden van de put (ca. 8 m van zuidelijke putwand) werd een bakstenen muur (spoor 1) aangetroffen, die haaks op de Lindanusstraat staat (afb.8). Muur spoor 1 is ca. 0,45 m breed, op dieper niveau (vlak 2) 0,60 m en heeft bakstenen met het formaat 25x13x7 cm of 26x12,5x6,5 cm. De muur zal als afscheiding gediend hebben. Waarschijnlijk betreft het een afscheiding binnen de kloostertuin zelf, want uit kaartmateriaal blijkt dat de kloostertuin eigenlijk tot het gebouw van de woonstichting loopt (zie afbeelding 2). Op de kaart van De Bouge (1776) is een dergelijke binnenverdeling zichtbaar. De muur wordt in het midden van de put abrupt afgebroken, door een grote kuil (spoor 9). In de uiterst zuidwestelijke hoek van de put, in het westelijk putprofiel, loopt nog een muurtje (spoor 2) parallel aan de Jesuitenstraat. Dit muurtje is ca. 0,28 m breed, met baksteenformaat 24x12x7 cm.

In het tweede vlak (24,60 - 24,70 m NAP) domineren in het noorden een donkergrijze laag met puinrestjes (spoor 88) en enkele kuilen met puin (sporen 19, 20, 21, 22 en 23). De laag dekt het puin van de gesloopte kloosterkerk af, zodat deze sporen in ieder geval van na 1777 dateren (zie onder). Spoor 26 is een iets lichter gekleurde ophogingslaag, met vondstmateriaal uit de 14^e tot 16^e eeuw, waarin een ondiepe kuil (spoor 25) was ingegraven. Vlak voor - ten noorden - van muur 1 lijkt een uitbraakspoor te lopen (spoor 28), die geen vondstmateriaal bevatte. Ten zuiden van muur 1 dagzomen verschillende grijsbruin, grijs of geelbruin gevlekte lagen, soms met wat puntjes (sporen 29, 31-37,42). In het uiterste zuidoosten liggen twee kuilen of lagen met veel puin materiaal (sporen 38, 39). Parallel aan muur 2 loopt tenslotte muur 41, ca. 1 m breed en met een onbekend baksteenformaat.

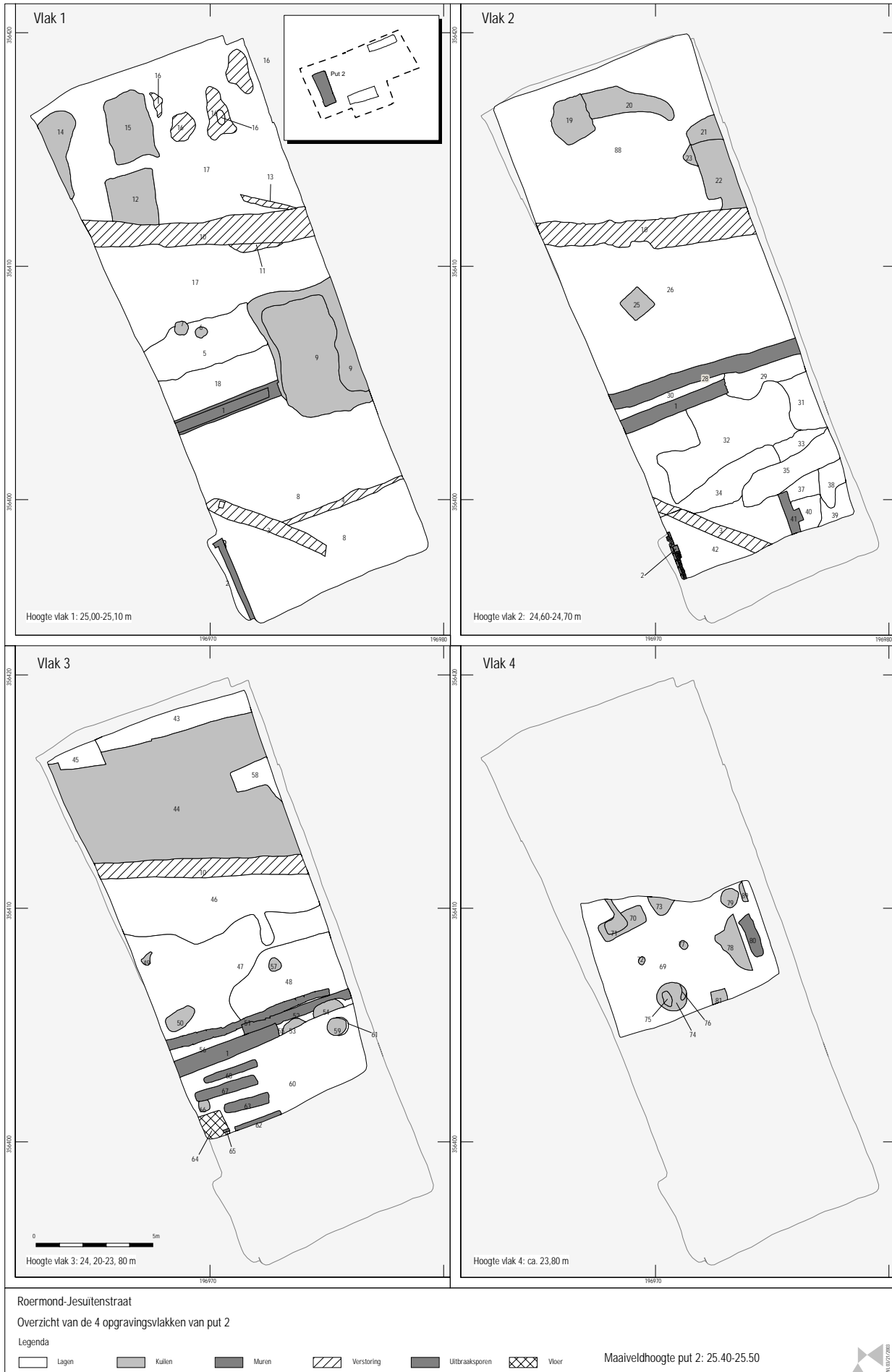
In het derde vlak ten noorden van muur spoor 1 (op ca. 24,20 m NAP) valt een zeer grote kuil op (spoor 44). Dit spoor bestaat volledig uit baksteenpuin en loopt over de gehele breedte van de put bijna haaks op de Jesuitenstraat. Het puin blijkt op goede bakstenen doorzocht te zijn, want die zijn niet gevonden. De gebroken kloostermoppen hebben het formaat 28x11x7 cm / 28x26x6,5 cm / 29x26x6,5 cm / 29x13x7 cm. Later is met de kraan geprobeerd de onderkant van het spoor te bereiken, wat echter op 4,5 m (!) onder het huidige maaiveld nog niet bereikt was. De enkele scherven die tussen het puin gevonden zijn, dateren uit de 18^e eeuw. Blijkbaar zijn dus na de sloop van de kloosterkerk in 1777 hier de niet nogmaals te gebruiken resten terechtgekomen.

Tussen muur spoor 1 en de diagonale verstoring van de waterafvoer (spoor 10) zijn enkele dagzomende ophogingslagen zichtbaar, sporen 46, 47 en 48. Laag spoor 46, met materiaal tot in de 15^e eeuw, dekt laag spoor 47, met materiaal uit de 14^e eeuw, af. Van de ondiepe kuilen sporen 49, 50 en 57 bevatte alleen spoor 50 dateerbaar vondstmateriaal, dat uit de 15^e - tot vroege 16^e eeuw stamt. Vlak voor muur spoor 1, onder het uitbraakspoor 28, wordt een mergelmuur (spoor 51) aangetroffen. De muur is 0,20 - 0,30 m breed en ligt - aan het westelijk profiel - ca. 0,30-0,40 m van muur spoor 1 verwijderd, die op deze diepte niet meer doorloopt. Vanaf het midden van de werkput verbreedt de mergelmuur zich (S52), zodat die nu ook onder spoor 1 doorloopt. Mergelmuur spoor 52 wordt in het oosten door een kuil (spoor 54) gesneden, die vondsten uit de tweede helft van de 17^e eeuw tot 18^e eeuw opleverde. Spoor 55 is sediment onder muur spoor 1, spoor 53 een hierin gegraven kuil.

Muur 1 is aangelegd in de 17^e eeuw, zoals blijkt uit het profiel (zie afbeelding 7). De muur kan gezien de ligging van spoor 52 pas gebouwd zijn, nadat de mergelmuur (sporen 51,52) gesloopt was. De mergelmuur heeft tot in de eerste helft van de 15^e eeuw bestaan, omdat een laag met vondstmateriaal uit deze tijd tegen de mergelmuur loopt (westprofiel). De laag die de gesloopte muur afdekt bevatte helaas alleen ouder materiaal (13^e en 14^e eeuw), maar kan op zijn vroegst in de eerste helft van de 15^e eeuw zijn ontstaan. Zeer waarschijnlijk behoorde de muur tot een gebouw aan de Jesuitenstraat uit een tijd van voor het ontstaan van het klooster (1438) en is het nadien (15^e eeuw?) afgebroken ten behoeve van het tuinencomplex van het klooster.

Ten zuiden van muur spoor 1 is het derde vlak iets dieper aangelegd (op ca. 23,80 m). Het vlak bestaat hier uit een bruinige löss, dat ook een beetje houtskool bevatte (spoor 60). Parallel aan elkaar, maar niet regelmatig, liggen vier smalle uitbraaksporen haaks op Jesuitenstraat (sporen 62, 63, 67, 68). De vondsten uit deze uitbraaksporen dateren uit de 15e tot eerste helft 17^e eeuw en wijzen daarmee op een sloop rond de tijd van de aanleg van muur 1. Spoor 59 is een vondstloze ondiepe kuil met kalk, spoor 66 is niet gecoupeerd, maar wordt in ieder geval door uitbraak 67 gesneden. Spoor 64 betreft een vloertje van bakstenen, die in het zuiden door een halfsteens muurtje - spoor 65 - wordt begrensd. Het vloertje kon niet gedateerd worden, maar behoort mogelijk tot een gebouw

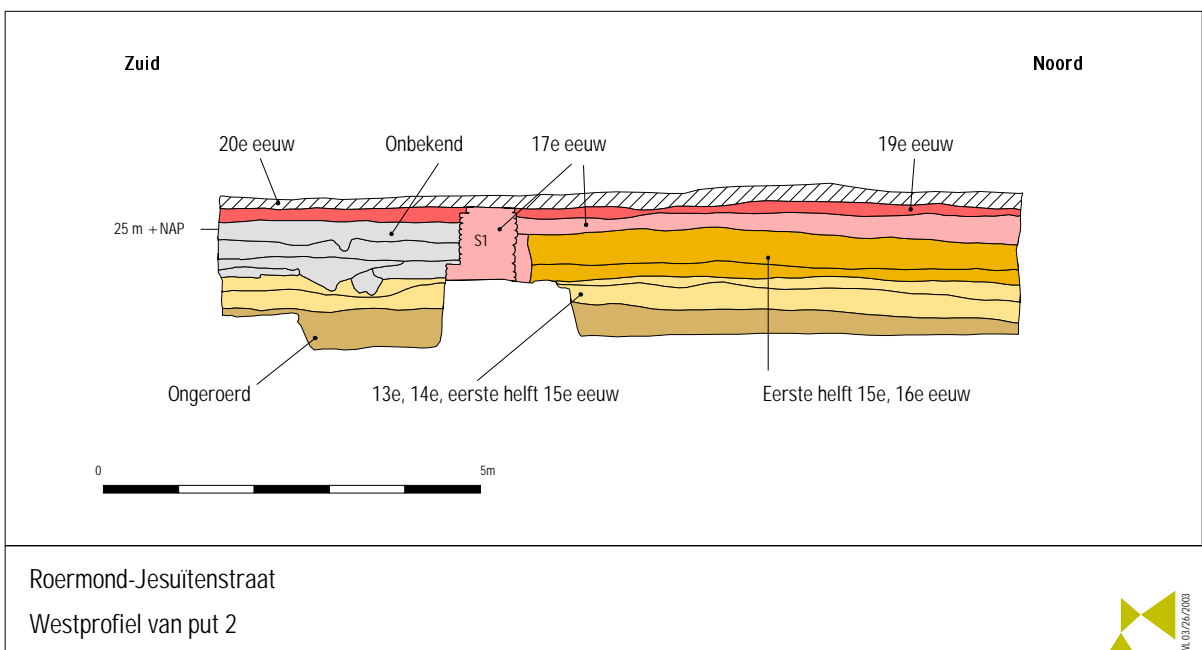

Afb. 8 Overzicht put 2, met muur.

Afb. 9

aan de Jesuitenstraat van voor de kloosterstichting (vergelijk mergelmuur 51,52).

Vlak 4 (ca. 23,95 m NAP) wordt alleen ten noorden van muur spoor 1 aangelegd. Hier wordt nu net als ten zuiden van muur 1 een iets 'viezige' bruine löss (spoor 69) gevonden. Meerdere kleine, ondiepe kuilen bevatten verbrande klei en houtskool (sporen 72, 74, 75, 76, 81 en 89). Dateerbaar materiaal komt echter alleen uit de sporen 75 en 76, dat in de tweede helft 12^e tot vroege 13^e eeuw gedateerd wordt. De rechthoekige kuil spoor 70 wordt door kuil 71 gesneden. Beide kuilen bevatten vondstmateriaal uit de 13^e tot eerste helft 14^e eeuw, net zoals kuil spoor 73. De kuil spoor 79 bevatte aardewerk uit 15^e tot vroege 16^e eeuw. Spoor 78 is niet gecoupeerd. Spoor 80 tenslotte bestaat uit een laagje mergel, die wel een patroon van stenen weergaf, maar nog slechts 3 cm diep behouden was.

Aan de basis van het westprofiel (afb. 9) van put 2 zien we de ongeroerde natuurlijke bodem, vanaf ca. 23,80 m NAP. Opvallend in het veld was het verschil tussen de gelaagdheid ten zuiden en ten noorden van muur spoor 1. Ook de eerste ophogingen (13^e - 14^e eeuw) verschillen van kleur, wat terug te voeren is op de scheiding door de mergelmuur (sporen 51-52). De navolgende ophogingen dateren uit de tweede helft 15^e en 16^e eeuw, als mergelmuur spoor 51 al gesloopt is. Daarboven volgt een laag met materiaal uit de 17^e eeuw, van waaruit ook de muur spoor 1 is aangelegd. Daarboven komen de lagen uit 19^e en 20^e eeuw.

WERKPUT 3, MAAIVELD OP CA. 25,40 - 25,50 M NAP (AFB. 10)

In vlak 1 (ca. 24,90 - 25,00 m NAP) domineert een donkere laag zwart tot grijsbruin hard (verdicht), lemig zand met puin (sporen 1 en 2). De laag leverde slechts weinig dateerbare vondsten op, die uit de 16^e eeuw stammen. Op de lengteas van de put wordt de donkere laag gesneden door een verstoring opgevuld met geelbruin grof zand (spoor 3), opgebracht zand (20^e eeuw) dat zich in het westen van de put over de gehele putbreedte bevindt.

Bij het verdiepen naar vlak 2 (ca. 24,25 - 24,55 m NAP) wordt in de as van de put een regenwaterafvoer verwijderd, maar ook daaronder is de bodem verstoord en wel over een bredere strook (sporen 5, 6, 8, 21 en 22). De noordelijke grens van de verstoring wordt gevormd door de onderkant van een bakstenen fundering (baksteenformaat: 23x10x6cm), spoor 22. Mogelijk betreffen dit de fundamenten van het kleine theater uit de jaren dertig van de twintigste eeuw, dat achter het Christoffelhuis heeft gestaan. Ten zuiden van de centrale verstoring loopt een noord-zuid georiënteerd, bakstenen muurtje (spoor 12), met een breedte van 0,35 m (baksteenformaat 25x13x6 cm). Iets ten westen van muur 12 loopt - schuin - nog een muurtje (spoor 13), die pas zichtbaar werd op een ca. 0,15 m dieper niveau. Direct ten westen van muur 13 is het vlak iets dieper (ca. 0,20 m) aangelegd, waar laag spoor 14 en kleine kuil 15 zijn aangetroffen, beide zonder vondstmateriaal. Iets verder naar het westen volgen enkele puinlagen of uitbraaksporen, sporen 16, 17, 19. Vooral 17 en 19 lijken uitbraaksporen, die ongeveer parallel met spoor 12 lopen. Verder wordt het vlak hier gedomineerd door de ophogingslagen 4 en 18, waarvan de laatste vondsten uit de 15^e en 16^e eeuw heeft opgeleverd.

Aan de noordkant van de centrale verstoring lopen ook twee muurtjes die de voortzettingen van sporen 12 en 13 geweest zouden kunnen zijn: sporen 9 en 10 (formaat 26x12x6 cm). Bij sporen 9 en 10 was duidelijk dat de verstoring beide muren geraakt heeft, bij de muren 12 en 13 liep de verstoring niet door tot de muren. Hoe de muren, die niet tot één en dezelfde fase lijken te behoren, geïnterpreteerd moeten worden is onduidelijk. De muren kunnen - gezien een afstand van 38-39 m tot de huidige rooijlijn - als erfafscheiding gediend hebben.¹¹ Aan de westkant tegen muur 10 ligt spoor 11, die naast veel puin ook vondsten uit de vroege 16e eeuw opleverde. Spoor 23 leverde eveneens veel puin op, maar verder geen vondsten. De ophogingslaag spoor 24 leverde geen vondsten op, maar betreft waarschijnlijk dezelfde laag als spoor 18.

Het derde vlak (ca. 23,85 - 23,98 m NAP) is alleen ten westen van sporen 10 en 13 aangelegd. In het vlak komt weer de bekende, iets 'viezige' bruine löss (spoor 49) tevoorschijn. In het vlak liggen een reeks paalkuilen en kleine kuiltjes (sporen 33-46) en een aantal grotere kuilen (sporen 27, 28, 52, 58). De paalkuilen (breedte ca. 0,15-0,40 m, diepte ca. 0,10-0,30 m), waarvan meerdere vondsten opleverden, vormen geen duidelijke structuur, maar zullen bij kleine schuurtjes en/of hekwerk hebben behoord. De oudste vondsten kwamen uit paalkuil 46, met een datering in de 12^e tot 13^e eeuw. De jongste

11. Een tegenargument is het feit dat beerput 28 (zie onder) buiten deze muren zou liggen. Indien echter uitbraken 17 en/of 19 als gesloopte scheidingsmuur geïnterpreteerd worden, valt put 28 daar wel binnen.

vondsten stamden uit paalspoor 43, die in de tweede helft 14^e tot eerste helft 15^e eeuw gedateerd worden. In het uiterste westen van de put wijzen sporen 53 en 54 er op dat zich ook zo ver op het binnenterrein nog archeologische resten bevinden. Wat de sporen voorstellen is echter niet duidelijk.

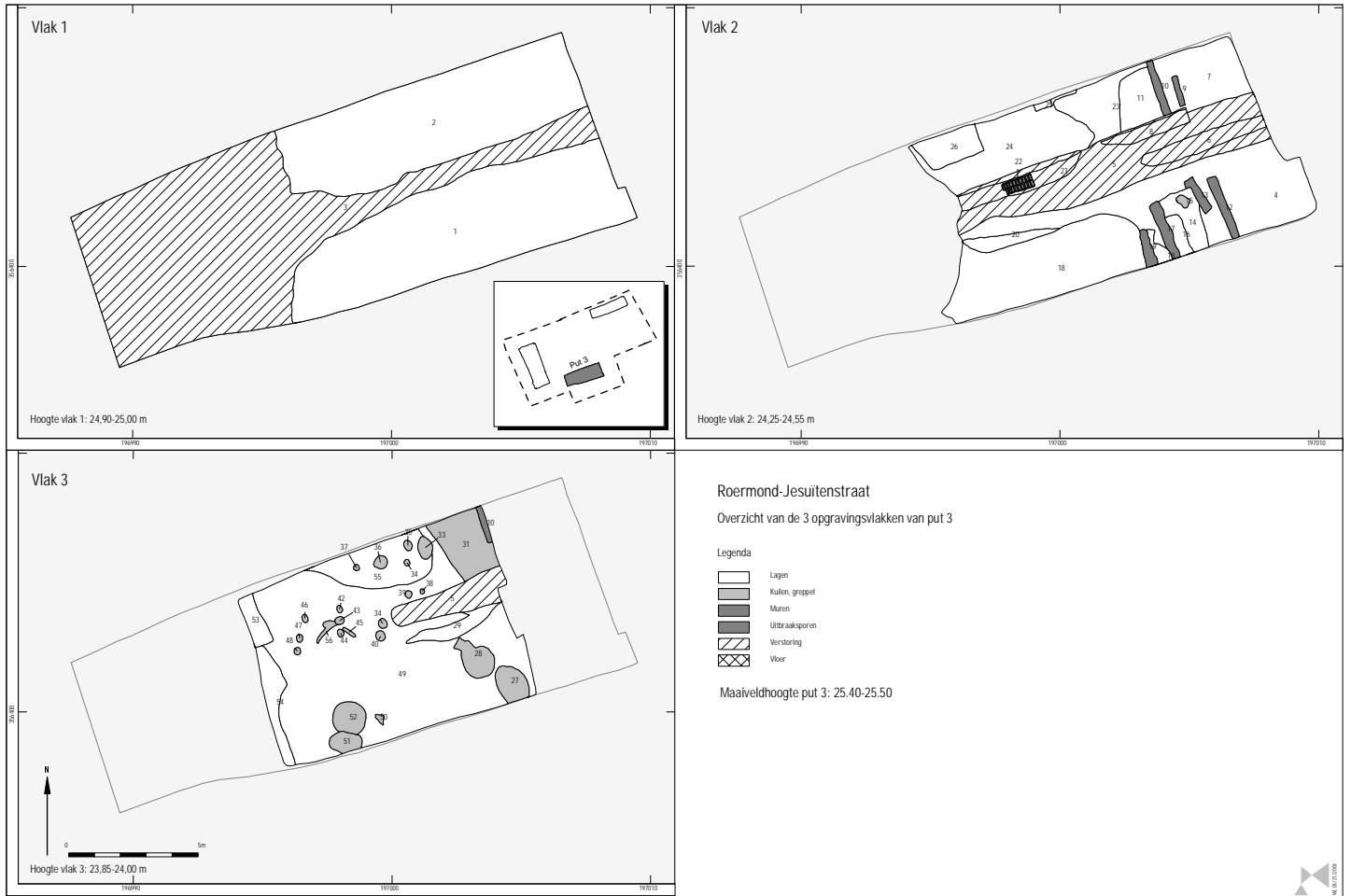
Spoor 28 bleek een beerput, die tot op een diepte van ca. 1,80 m onder vlak 3 is vervolgd. De put nog dieper te onderzoeken was te gevaarlijk, omdat zich onder de bruinige löss rivierzanden bevinden. Uit de bovenste vulling van de beerput kwam scherfmateriaal uit tweede helft 15^e tot de eerste helft 16^e eeuw.

Tegen muur 10 werd spoor 31 vastgesteld, die zich in het latere putprofiel als brede greppel ontpopte (afb. 11 en 12). De bodem van de greppel kon bij een diepte op 3,20 m onder het maaiveld niet bereikt worden, terwijl vanwege aanwezige bouwresten ook de volledige breedte niet kon worden blootgelegd. De greppel, - indien het werkelijk een doorlopende greppel betreft - is noordnoordwest-zuidzuidoost gericht. Het halve profiel

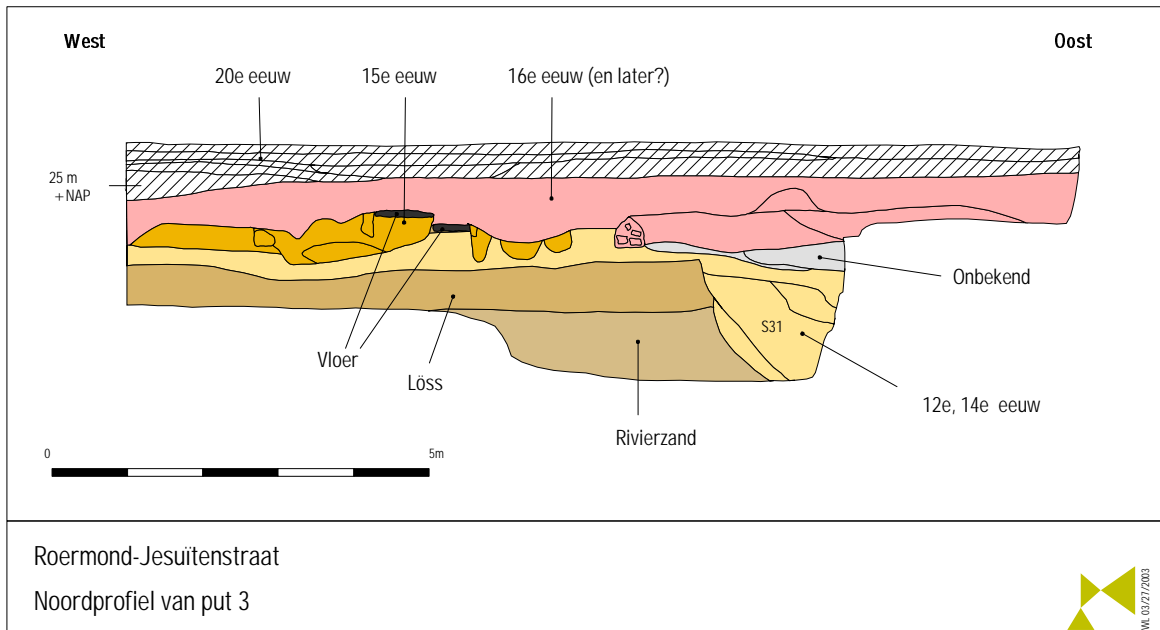

Afb. 11. Bovenkant en onderkant greppel in put 3.

Afb. 10

Afb. 12

van de greppel (afbeelding 9 en 12) wijst op een waarschijnlijke breedte - op ca. 1,50 m onder het maaiveld - van ruim 3 meter. Vanaf dit niveau van herkenning zal de greppel nog een diepte van ca. twee meter bereiken. De aanleg van een dergelijk grote greppel (en wal?) duidt op een enorme inspanning, in een periode van de eerste ophogingen in dit gebied (12^e, 13^e tot 14^e eeuw) en vereist natuurlijk de nodige organisatie. Die kan men in deze tijd alleen aantreffen bij een kloosterorde of de machthebbers van de stad. De historische bronnen wijzen er in ieder geval op dat de stad zeker bepaalde verdedigingswerken nodig had. Het einde van de 12^e eeuw is de tijd dat de heren van Gelre Roermond van de Limburgse hertogen overnemen en vroeg in de 13^e eeuw (1212) wordt Roermond door een leger van Otto IV, pretendent voor de Duitse keizerskroon geheel verwoest.

Aan de basis van het noordelijke putprofiel (afb. 12) ligt rivierzand dat is afgedekt met een fluviatiel afgezet lösspakket (van 23,30 - 24,00 m NAP). Hierboven bevindt zich de eerste ophogingslaag, die vondstmateriaal uit de late 12^e tot vroege 14^e eeuw bevat. In het oosten blijkt vanuit dit pakket een greppel te zijn gegraven, die vervolgens getuige het vondstmateriaal in de 13^e en vroege 14^e eeuw is opgevuld. De vulling bestond uit twee lagen, waarvan de jongste zeer veel houtskool bevatte en vondstmateriaal uit de eerste helft van de 14^e eeuw.

In de tweede ophogingslaag is aardewerk uit de 16^e eeuw gevonden. Deze laag sluit verschillende archeologische sporen af, zoals twee kleine vloerdelen en enkele grote en kleine kuilen met vondstmateriaal uit de 15^e eeuw. Maar ook de muren sporen 9, 10, 12, 13 zijn afgedekt door deze tweede ophogingslaag. Blijkbaar zijn deze muren in de 16^e eeuw of vroeger gesloopt.

5.2 Samenvatting sporen en structuren

In werkput 1 werd de ongeroerde grond vastgesteld vanaf ca. 2,40 m (23,40 m NAP) onder het huidige maaiveld. Boven op de ongeroerde grond is een eerste ophogingslaag gevonden met vondstmateriaal uit voornamelijk de 13^e en 14^e eeuw. De oudste scherven, die vanaf de ophoging gevonden worden dateren in de late 12^e tot vroege 13^e eeuw. De werkput heeft bewoningssporen (muren, vloeren, kuilen) uit een periode van voor de stichting van het klooster opgeleverd, die in de 16^e eeuw of later gesloopt zijn.

In werkput 2 werd de ongeroerde grond op 1,60 m (23,90 m NAP) onder het maaiveld vastgesteld. De eerste ophogingslaag bevatte ook hier voornamelijk materiaal uit de 13^e en 14^e eeuw. Scherven uit de late 12^e tot vroege 13^e eeuw komen uit grondsporen onder deze eerste ophoging. Hier werden meerdere kleine kuilen met duidelijke sporen van verbranding vastgesteld, waarvan er twee dit vroege aardewerk bevatten. Overige resten van bewoning uit een periode van voor de stichting van het klooster bestaan uit enkele kuilen en een haaks op de Jesuitenstraat staande mergelmuur. Uit de tijd van het klooster dateert een grote muur van baksteen, haaks op de Jesuitenstraat staat en meerdere uitbraaksporen, die hoofdzakelijk haaks op de Jesuitenstraat staan.

In werkput 3 is de ongeroerde grond op ca. 1,40 m (24,00 m) onder het maaiveld vastgesteld. De eerste ophogingslaag bevat materiaal uit de 12^e en 13^e eeuw, maar een vanuit deze laag gegraven greppel bevatte ook materiaal uit de 13^e en 14^e eeuw. Deze brede greppel uit een tijd van de eerste ophogingen zou met verdedigingswerken van de vroege stad van doen kunnen hebben, maar dit is nog niet zeker. Overige resten uit put 3 betreffen sporen uit de periode van voor de stichting van het klooster, zoals vloerdelen, muren en paalkuilen.

Uit de hoogtes van de ongeroerde grond in de verschillende putten ontstaat een beeld dat het oorspronkelijke maaiveld (12^e-vroege 13^e eeuw) bij put 1 het laagst lag op ca. 23,40 m, terwijl deze bij putten 2 en 3 respectievelijk op 23,90 m NAP en 24,00 m NAP lag. Het landschap liep dus iets omhoog in westelijke en zuidwestelijke richting. De eerste ophogingslaag (13^e- 14^e eeuw) blijkt in put 3 het dikst (0,40 - 0,50 m) en duidelijk dunner in putten 1 en 2 (ca. 0,30 m).

Ter vergelijking volgen hier de dieptes onder het maaiveld van de ongeroerde ondergrond bij drie andere archeologische waarnemingen uit de directe omgeving.¹² In het huisblok tussen de Lindanusstraat en de Betlehemstraat (één huisblok naar het oosten) werd de ongeroerde ondergrond op ca. 2,00 m onder het huidige maaiveld op 23,40 m NAP vastgesteld. Aan de oostkant van de Betlehemstraat (2 huisblokken oostwaarts) werd de ongeroerde ondergrond op ca. 0,70 - 1,00 m onder het maaiveld, op 23,50 - 23,90 m NAP gevonden.¹³ Aan de Swalmerstraat (2,5 huisblokken oostwaarts en een half blok noordelijker) werd de ongeroerde ondergrond op ca. 0,85 m onder het maaiveld, op 24,80 m NAP gevonden. Hieruit blijkt dat de dikte van ophogingen en de hoogte (NAP) van de ongeroerde ondergrond aan de Jesuitenstraat en Lindanusstraat sterk overeenkomen. De

12. Tichelman 2000; Dijkstra 2003; Gerrets 2003.

waarnemingen aan het Kartuizerklooster en aan de Swalmerstraat tonen een ander beeld. Hier blijkt veel minder te zijn opgehoogd. Opvallend is ook dat het oorspronkelijke landschap aan de Swalmerstraat veel hoger ligt dan direct ten zuiden hiervan.

5.3 Het vondstmateriaal

Het vondstmateriaal is in het veld gericht verzameld om zo veel mogelijk sporen en lagen te kunnen dateren en de conservering van vondsten te onderzoeken. Dit betekent dat niet alle vondsten zijn verzameld, maar slechts een selectie.

In totaal zijn 80 vondstnummers vergeven en 420 vondsten verzameld (tabel 1). Het overgrote deel van de vondsten bestaat uit aardewerk, gevolgd door bot en huttenleem. De overige materiaalgroepen kunnen klein worden genoemd. Het vondstenspectrum voldoet aan het beeld van een onderzoek in een oude stadskern en leverde geen bijzonderheden op.

Inhoud	Aantal	Gewicht (gr.)
Aardewerk	333	6.670,6
Bot	35	121,7
Bouwmateriaal	9	302
Glas	5	124,6
Houtskool	3	3,7
Huttenleem	16	226,4
Metaal	6	126,7
Natuursteen	6	54,5
Pijp	3	6,7
Schelp	1	46,4
Slak	3	41,6

Tabel 1 Vondsten van het AAO tussen de Jesuitenstraat en de Lindanusstraat.

AARDEWERK

S. Ostkamp

Het oudste aardewerk dateert uit de late 12^e tot vroege 13^e eeuw. Het gaat hierbij om enkele scherven Zuid-Limburgs aardewerk. Deze aardewerkgroep, ook wel Brunssum-Schinveld aardewerk genoemd, werd ongeveer tussen 1025 en 1375 in verschillende ovens in het zuiden van Limburg gebakken. Onderzoeker Bruin onderscheidde een aantal productieperiodes, zodat het materiaal doorgaans redelijk dateerbaar is.¹⁴ Het oudere Zuid-Limburgs aardewerk (periodes B, A, I en Ia) behoort tot het zogenaamde Pingsdorftachtige aardewerk, zacht aardewerk met een typische geelwitte tot geelbruine kleur, dat soms beschilderd is met een roodbruine verf. In ons geval echter zijn vooral verweerde wandscherven gevonden, die moeilijk in te delen waren. Het gaat om enkele scherven uit periode I (1125-1190) of periode Ia/II (1190-1225). Het latere Zuid-Limburgs, de periodes III tot V (ca. 1300 -1375) wordt wel in grotere getale gevonden (zie onder).

Een eveneens grote groep wordt gevormd door grijsbakkend aardewerk, van de zogenaamde Elmpt waar. Oorspronkelijk werd gedacht dat dit aardewerk (ca. 1050 en 1350) alleen uit het productiecentrum Elmpt-Brüggen (Duitse rijnland) stamt. Maar recent onderzoek heeft aangetoond dat het ook in Schinveld-Brunssum, Oebelt, Brühl en mogelijk ook Siegburg gemaakt is.¹⁵ Ons materiaal lijkt vooral uit de 13^e tot 14^e eeuw te dateren; een scherpere datering wordt bemoeilijkt, doordat vrijwel alleen wandscherven gevonden zijn.

In de 13^e eeuw vindt een belangrijke technische ontwikkeling plaats in de productie van aardewerk. Door de hogere baktemperaturen ontstaat uiteindelijk volledig versinterd aardewerk dat daarmee waterdicht is. Aangezien dit proces zich langzaam voltrok, spreekt men ook wel van proto-steengoed (ca. 1200 - 1280), bijna-steengoed (ca. 1250-1310) en volledig versinterd steengoed (vanaf ca. 1280).¹⁶ Ook hier moet men zich voorstellen dat er vele productiecentra waren, die niet altijd goed van elkaar te onderscheiden zijn. In Roermond lijkt onder het proto-steengoed vooral de Zuid-Limburgse component duidelijk aanwezig. Bijna steengoed is niet onderscheiden. Het volledig

14. Bruijn 1960-1961; Bruijn 1962-1963.

15. Bartels 1999, 97.

16. Bartels 1999, 43-44.

versinterde steengoed bevat fragmenten afkomstig uit Langerwehe, maar ook uit Zuid-Limburg. Slechts een enkel fragment van het typische witte steengoed uit Siegburg is gevonden.

Post-middeleeuws aardewerk (vanaf 16^e eeuw) is niet veel gevonden. Het post-middeleeuwse steengoed lijkt vooral uit Raeren afkomstig te zijn, maar het is ook hier zeer goed mogelijk dat meerdere productiecentra vertegenwoordigd zijn.

Ander post-middeleeuws aardewerk bestaat uit rood- en witbakkend aardewerk. Goed vertegenwoordigd is de zogenaamde Maaslandse waar, witbakkende waar die vooral uit de Belgische Maasstreek komt, maar ook in Limburg werd gemaakt. Een deel van deze waar is mogelijk zelfs van lokale makelij.¹⁷ Een tweede groep binnen dit roodbakkend aardewerk is het zogenaamde Nederrijnse aardewerk uit de 17e en 18e eeuw, dat uit productiecentra zoals bijvoorbeeld Gennep stamt.

17. Ten zuidwesten van het Wilhelminaplein zijn in een privé-kelder aanwijzingen voor een aardewerkproductie gevonden. Mondelinge mededeling J.Schotte en T. Lupak.

6 Conclusie, waardestelling en aanbeveling

Conclusie

Tijdens een aanvullend archeologisch onderzoek (AAO) op een terrein tussen de Jesuitenstraat en de Lindanusstraat (2700 m²) zijn drie proefsleuven aangelegd, met een totale oppervlakte van 445 m².

Het onderzoeksgebied blijkt voor het eerst eind 12^e tot vroeg 13^e eeuw in gebruik te zijn genomen. Hiervan getuigen enkele ondiepe kuilen met resten van verbrande leem. De eerste ophogingen in het gebied dateren uit eind 12^e, 13^e en 14^e eeuw.

Zoals te verwachten was, zijn zowel aan de Jesuitenstraat als aan de Lindanusstraat gebouwresten (14^e tot 15^e eeuw) van voor de stichting van het klooster gevonden. Opvallend is echter dat ook op het binnenterrein, zoals put 3 bewijst, sporen van bewoning uit een tijd van voor 1438 bestaan. Opmerkelijk in put 3 is bovendien de aanwezigheid van een brede greppel, die in de 13^e tot 14^e eeuw is opgevuld. De grootte van deze structuur in een periode van de eerste ophogingen in dit gebied (12^e tot 14^e eeuw) duiden waarschijnlijk op een verdedigingswerk van het vroege Roermond. Indien dit inderdaad het geval is en de greppel scherper gedateerd kan worden, kan een nieuw stukje geschiedenis van de stadsontwikkeling van Roermond geschreven worden.

Ook in een later stadium, na de stichting van het klooster, hebben van de 16^e tot in de 19^e eeuw ophogingen plaats gevonden. Deze ophogingen zijn het best gedocumenteerd in put 2, waar vondstniveau's uit de 12^e tot 14^e, 15^e tot 16^e, 17^e en 19^e eeuw onderscheiden konden worden.

Vragen over de ligging van vroegere rooilijnen en hun verhouding t.o.v. de huidige kunnen niet met zekerheid beantwoord worden. Voor wat betreft de conservering kan het volgende gesteld worden. De weinig aangetroffen 20^e eeuwse verstoringen reikten maximaal tot ca. 1,30 m onder het huidige maaiveld (waterafvoer en elektriciteitskabels). Uitzonderingen zijn de riolering uit 1987-88 en de grote afvalkuil met het onbruikbare puin van de gesloopte kloosterkerk (1777). Op het terrein zijn duidelijke sporen uit een tijd van voor de stichting van het klooster aanwezig, maar daarbij zijn weinig behouden vloerniveau's gevonden. Dit kan echter aan de kleinheid van de steekproef (het kleine onderzochte oppervlak) liggen, want in alle drie de putten zijn wel vloerresten vastgesteld.

Waardestelling

De archeologische waarde van een bepaald gebied wordt geformuleerd aan de hand van de fysieke kwaliteit en de inhoudelijke kwaliteit (tabel 2).¹⁸

De fysieke kwaliteit van het terrein wordt bepaald door de mate waarin archeologische resten nog intact en in hun oorspronkelijke positie aanwezig zijn. Dit gebeurt aan de hand van de criteria gaafheid en conservering. Criteria voor gaafheid zijn de aanwezigheid en gaafheid van sporen, ruimtelijke gaafheid, intacte stratigrafie, archeologische mobilea *in situ* (vondsten op oorspronkelijk gedeponeerde plaats), ruimtelijk relatie tussen mobilea onderling en met sporen én de aanwezigheid van antropogeen biochemisch residu. De conservering wordt bepaald aan de hand van de conservering van artefacten (metaal, glas, etc.) en organisch materiaal.

De gaafheid in het onderzoeksgebied tussen de Jesuitenstraat en de Lindanusstraat is hoog te noemen; er heeft weinig tot geen verstoring plaatsgevonden als gevolg van het uitblijven van nieuwbouw sinds de stichting van het klooster. De conservering van vondsten is niet uitermate hoog, echter ook niet als slecht te kwalificeren.

De inhoudelijke kwaliteit van een terrein wordt getoetst aan de hand van de zeldzaamheid, de informatiewaarde en de ensemblewaarde. De zeldzaamheid wordt bepaald door de mate waarin een bepaalde vindplaats schaars is voor een periode en/of regio. De informatiewaarde is de betekenis van de vindplaats als bron van kennis over het verleden voor de betreffende regio. De ensemblewaarde (of contextwaarde) is de meerwaarde, die aan een vindplaats wordt toegekend, op grond van de mate waarin een archeologische en een landschappelijke context aanwezig zijn. De landschappelijke context kan in een stedelijk gebied als stedelijk landschap geïnterpreteerd worden, die in een historische binnenstad zeer waardevol is.

De inhoudelijke kwaliteit scoort hoog op alle criteria. De zeldzaamheid betreft vooral de situatie met de greppel, maar ook de aanwezigheid van zoveel gebouwresten uit een periode van voor 1438. De informatiewaarde is dan ook hoog in het kader van de stadsontwikkeling van Roermond (maar ook in een kader van de ontwikkeling van steden in het maasdal). De ensemblewaarde is vanzelfsprekend hoog voor een dergelijk groot aaneengesloten gebied in een historische binnenstad.

Concluderend kan dus gesteld worden dat de archeologische waarde van de voormalige

18. Zie ook Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.00.

kloostertuin op het terrein tussen de Jesuitenstraat en de Lindanusstraat hoog is en het gebied dientengevolge als behoudenswaardig moet worden gewaardeerd.

Waarden	Criteria	Hoog	Midden	Laag
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	X		
	Conservering		X	
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	X		
	Informatiewaarde	X		
	Ensemblewaarde	X		

Tabel 2 Waardestelling.

Aanbeveling

Voor het aanleggen van de parkeergarage zal minstens tot op een diepte van 2,50 m onder het huidige maaiveld gegraven worden, waarmee alle aanwezige archeologische resten zullen verdwijnen.

Aanbevolen wordt daarom het gehele gebied archeologisch te onderzoeken. Met dit definitieve archeologische onderzoek (DAO) zullen vragen beantwoord moeten worden, die thematisch drie zwaartepunten hebben: de bebouwingsresten, de greppel en de stratigrafie.

Hoe kunnen de gebouwresten aan de Lindanusstraat, Jesuitenstraat en het binnenterrein geïnterpreteerd worden. Kunnen aan de hand van de opgravinggegevens de functies van ruimten en/of gebouwen gereconstrueerd worden? Hoe ziet de fasering van de gebouwen er uit?

Wat is de aard, omvang en betekenis van de brede greppel uit werkput 3 van het AAO? Kunnen nauwkeurige dateringen bepaald worden en met historische gegevens verbonden worden?

Wat is de precieze stratigrafie in het gebied? Kunnen ophogingslagen nauwgezet gedateerd worden? Zijn duidelijke verschillen in de stratigrafie aanwezig in de verschillende deelterreinen?

Belangrijk in deze kwestie is ook het aardewerk. Vooral het in Roermond veel gevonden Elmpter aardewerk is namelijk moeilijk dateerbaar. Met behulp van een zekere stratigrafie zou de datering van deze aardewerkgroep in Roermond mogelijk verbeterd kunnen worden.

LITERATUUR

- Bartels, M., 1999:** Steden in scherven, Zwolle.
Bodemkaart van Nederland. Blad 58 West Roermond. (1972)
- Bruijn, A., 1961-1962:** Die mittelalterliche keramische Industrie in Schinveld, Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (BROB)10-11, Amersfoort, 462-507.
- Bruijn, A., 1962-1963:** Die mittelalterliche keramische Industrie in Süd-Limburg, Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek 12-13, Amersfoort, 356-459.
- Dijkstra, J., 2003:** Aanvullend Archeologisch Onderzoek aan de Lindanusstraat te Roermond, Bunschoten (ADC-rapport 165).
- Gerrets, D., 2003:** Aanvullend Archeologisch Onderzoek aan het Kartuizerklooster te Roermond, Bunschoten (ADC-rapport 178),
- Habets, J., 1872:** Memorieboek van het klooster van H. Hieronymus te Roermond...1438-1562, Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg 9, 311-342.
- Houben, C., 1995:** Jaarverslag van de Werkgroep Archeologie van de Stichting RURA 1993, Spiegel van Roermond, 125-126.
- Linssen, J. 1965:** Roermond rond 1400, Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg, 39- 122.
- Renes, J., 1997:** Landschappen van Maas en Peel, Wageningen.
- Smeets, J., 1998:** Romeinse vondsten uit Roermond. Grafveld Maasnielderweg, Spiegel van Roermond, 113-131.
- Stichting Monumentenhuis Limburg & RAAP Archeologisch Adviesbureau, 2000:** Tussen de "Lombardye" en de stadshaag, Roermond (Publicaties Monumentenhuis Limburg 2000-211).
- Tichelman, G., 2000:** Aanvullend Archeologisch Onderzoek aan de Schwalmerstraat te Roermond, Bunschoten (ADC-rapport 50).
- Van Bree, G.W.G, 1989:** Inventaris van de oude archieven van de stad Roermond, 1259 - 1796, Roermond.
- Van Bree, G. W. G. & O. J. Nienhuis, 1998:** Roermond, in: Atlas van historische vestingwerken in Nederland. Limburg, p. 71-77.
- Viersen, A. 1995:** Opgraving aan de Jesuitenstraat in 1993, Spiegel van Roermond, 126-136.

AFBEELDINGEN

1. Topografie Nederland, Roermond
2. Historische kaart: detail, kaart van Janssen (1671),
3. Kadasterkaart met overzicht onderzoeksgebied en ligging sleuven 1, 2 en 3: onderzoeksgebied groter !!
4. Resultaten put 1: vlakken 1 - 4, naast elkaar, In het kader bij vlak 1, in het klein de afbeelding3 met locatie put 1)
Bovenaan hoogte maaiveld 25,75-25,80 m NAP: het best naast de put bij elk vlak
Dan in elke afbeelding - per vlak - de hoogtes, rechtonder in het kader:
vlak1: 25,15 - 25,30 m
vlak 2: 24,65 - 24,75 m
vlak 3: 24,10 - 24,35 m
vlak 4: 23,60 - 23,75 m
5. Foto: Overzicht vlak 4 in put 1
6. Noordprofiel put 1
7. Resultaten put 2, vier vlakken naast elkaar: zie vermelding bij put 1
Maaiveldhoogte: 25,40 - 25,50 m
Vlak 1: 25,00 - 25,10 m
Vlak 2: 24,60 - 24,70 m
Vlak 3: 24,20 - 23,80 m
Vlak 4: ca. 23,80 m
8. Foto: Overzicht put 2, met muur
9. Westprofiel put 2
10. Resultaten put 3, drie vlakken naast elkaar: zie vermelding bij put 1
Maaiveldhoogte: 25,40 - 25,50 m
Vlak 1: 24,90 - 25,00 m
Vlak 2: 24,25 - 24,55 m
Vlak 3: 23,85 - 24,00 m
11. Foto: twee foto's bovenkant en onderkant greppel in put 3
12. Noordprofiel put 3